

שלא לישא אשה עד אחר שיחלוץ עכ"ל^(ט)). אמרינן י"ז מצוה בגדול לייבם ואם תלה הקטן בגדול והלך הגדול למ"ה אין שומעין לו לקטן. ומעשה היה בפריש אין הקטן רוצה לחלוץ וכפוהו לחלוץ ע"י גוים ובלא שחר, ואף שלא [יש] מפריש לקאש ס' פרסאות וגם לא היה חירום י"ח. ור' מאיר מאשפורט הי' היבם [שהלך] למ"ה.

יא) שלח הר"ר יודא בר גדלי' שאחר שקרא מאן יבמי משיאין לו עצה ההוגנת לו. וצריך להקרות מתוך הכתב ולא על פה, וכן הנהיג ר' שמואל מברך טיירי^(י). וצריך לדקדק לומר בישראל בשב"א ולא בחיריק, ע"כ מצאתי. וכתב בצרפת נהגו לחלוץ ובאשכנז ליבם כ).

שרידי תורתו של רבינו מנחם מיואני

^(א) אוצר החכמה

א) ובשם רבינו מנחם מיוני מצאתי כתוב שלכך שינו חתימה זו, לפי שראשי תיבות מפרקי חתימה זו עולין ט"ו, א' דאל ההודאות וא' דאדון הנפלאות וה' דהבוחר בשרי זמרה וח' דחי העולמים, כנגד ט"ו ניסים המפורשים בכמה מעלות טובות בהגדה ליל פסח וכנגדם ט"ו שבחות בברוך שאמר וט"ו בישתבח וט"ו קיומים באמת ויציב, נרמזים בג' מקומות אלו לפי שהניסים נעשו בג' מקומות בים סוף במדבר בארץ א).

ב) נהג רבינו זקינינו מיוני בלחם כפול בסעודה שלישית ולקדש קידושא רבא שהוא ברכת הגפן קודם ברכת המוציא בסעודה שלישית כמו בשחרית ב).

ג) ועוד פסק רבינו זקינינו מיוני זצ"ל דאסור להסב סעודת צהרים בשבת ב' סעודת בימות הקץ רק לאחר תפילת מנחה כמו שעבר מנחה קטנה ט' ומחצה ג).

ד) השותה מים בין השמשות הרי זה גזול מתים, ורבינו זקינינו מיוני ורבינו משולם דנרבונוא מוקים לה בבין השמשות של ערב שבת, והטעם נכון לפי שבאים מתים קרוביו תוך שנתן י"ב חרש מדין שלהם וטובלין עצמן בנהר היוצא מגן עדן ונכנסין בגן עדן ולכך כששותה מים בין השמשות ערב שבת גזול את קרוביו ד).

ד) בימות החורף נהג רבינו זקינינו מיוני על השולחן בסעודת שחרית, כד פסק בברכת המזון ליטול ידיו ולחזור ולבצוע ולקיים שלש סעודות ח).

טז) כתב בדרכי משה אה"ע סי' קנ"ט אות ה', וכתב בסדר מהר"י מינץ בשם רבי יהודה (מפריש) [ממיינץ] שכפה יבם אחד פנוי שלא לישא אשה עד שיחלוץ. יח) יבמות לח. יח) זה מובא בב"ח בסדר חליצה, וכ"כ בשמו הבית שמואל סי' קס סק"ו, וז"ל ע"י ב"ח בסדר חליצה, מעשה היה שהיתה היבמה עם יבם קטן בפריז והיבם גדול ס' מיל רחוק מפריז אפ"ה כפה (מהר"י מינץ) [רבינו יהודה ממיינץ] את יבם קטן שיחלוץ. יט) וכ"כ בשמו בספר קונדריסין ה' חליצה סי' ה אות ו, ודרכי משה סוף סדר חליצה. כ) נעתק מכ"י שזח"ה מספר לקוטי דינים סימן תו - תח.

א) רבנו אליהו מלונדריש עמ' קכב. ב) לעיל פסק קכה. ג) שם. ד) שם ד"ה וההיא. ה) שם ד"ה וכן.

<http://www.otzar.org> הודפס מאתר אוצר החכמה

(ה) ורבינו מיואני מפרש דאותם שנהגו כדפי' לעיל סומכין על מלתא דר' יוחנן דאמר שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא⁽¹⁾.

(ו) [מסכת פסחים⁽¹⁾] וצריך שיבטל בלבון. פי' הר"ר מנחם מגוני שאעפ"י שבטלו כבר ותו ליכא משום בל יראה ובל ימצא צריך שיבטל אותו בלבו כלומר שיחשוב שלא יפקח עליו הגל דילמא אתי למיכל מינה ולהכי נקט תלמוד ובטלו בלבו שהרי שאר בטלים אינו בלבו אלא בדיבור עכ"ל^(ח).

(ז) בגמרא מפרש תשבו כעין תדורו וכו'. וצ"ע היאך משמע תשבו כעין תדורו. ופי' רבינו זקנינו מיואני דדייק תלמודא מדכתיב בתריה למען ידעו דורותיכם, דרתיכם חסר וי"ו משמע דירתכם^(ט).

(ח) תניא אין משתתפין באוצר והא תניא משתתפין אמר רב אושעיא ל"ק הא ב"ש הא ב"ה וכו'. הקשה ר"ת דהכא מוקי רב אושעיא פלוגתיהו בכרירה ובפ"ק דביצה וגם בסוף ביצה מסיק רב אושעיא דפליגי לטהר את הפתחים מכאן ולהבא דכיון דנחתא להו טומאה הלא נפקא לב"ש אלא כשינוי מעשה ולב"ה סגי במחשבה. והר"ר מנחם מיואני פי' דלא פליגי הכא בכרירה אלא לטהר את הפתחים מכאן ולהבא כדאמר בביצה וה"ק הא ב"ש דלא מהניא מחשבה לטהר את הפתחים ה"נ לא מהני לענין עירוב, ואע"פ שמזכה להו כיון דמתחילה לא הונח בחבית לשם עירוב, ולב"ה דמהניא מחשבה התם מהני נמי הכא. והא דתנן לקמן בעל הבית שהיה שותף עם שכניו והא דתנן נמי בכיצד משתתפין מניח את החבית כו', כב"ה דלא בעו הנחה לשם עירוב. וניחא השתא דשבק שאר פלוגתיהו דתנאי דפליגי לענין ברירה כהלוקח יין מבין הכותים ובשאר מקומות ואע"ג דקאי השתא אביי כב"ש לא היה חושש לכך להשיבו דבלאו הכי היה יכול להקשות לו וליקני להו רביעתא דחלא במנא אלא לא היה חושש לטרוח כל כך לערב, ואין סברא תמוה כל כך אם אינו מועיל זכוי לב"ש אם לא הונח בכלי לשם דהא בסוף פירקין נמי פרכינן אלא מעתה הקנה לו פת בסלו ה"נ דלא הוי שיתתן פירוש ולא יועיל שיתוף משום דלא אפקי ועיילי דרך פתחים למבוי^(י).

⁽¹⁾אוצר החכמה

(ט) אמר לך אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו כו'. וא"ת היכי דייק מדכתיב אותו הכתיב נמי אותם ומאותם נימא שהאבנטים שוין וא"כ קרא לא כמר דייקי ולא כמר דייקי. והר"ר מנחם מיואני צ"ל פירש דנפקא ליה מג"ש דרוקם ורוקם דכתיב כואתה תצוה ואבנט תעשה מעשה רוקם, ובכהן גדול מיירי מדכתיב ולבני אהרן תעשה כתנות ועשית להם אבנטים ומגבעות אם כן קמא דכהן גדול, ובפרשת פקודי כתיב בשעת עשייה ואת האבנט שש משזר תכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רוקם וילפינן בגזירה שוה דכמו דאותו רוקם כלאים הוה כך ואבנט תעשה מעשה רוקם שכתב בכ"ג כלאים הוה, אבל כאבנט של כהן הדיוט לא כתב רוקם, ולמאן דאמר דתרוייהו של כלאים משהו להן מדכתיב אותם יא⁽¹⁾.

(י) פסק רטו. (ז) פסחים לא: ועי"ש בפירש"י. (ח) מכת"י שזח"ה מספר לקוטי דינים סי' רכב. (ט) פסק רכו. (י) תוס' עירובין סח. (יא) תוס' יומא ו. ד"ה אמר.

<http://www.otzar.org> הודפס מאתר אוצר החכמה

(י) בפרק המוציא יין (יב) אמר רבא כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא, וקשה בפרק אחד דיני ממונות אמרינן אל יחסר המזג שאם הוצרכו מהם לצאת אם יש שם כ"ג כנגד סנהדרי קטנה יוצאים ואם לאו אין יוצאים משמע דמוזגה על חד תרי. והרב מנחם מיוני פירש דאל יחסר המזג שלא יחסרו נ' מסנהדרי גדולה דמזג בגימ' נ', אבל אם יחסר מ"ט ישארו כ"ב ואין כ"ד שקול מוסיפין עליהם אחד הרי כ"ג יא).

(יא) שעטנו ג"ץ יש שמזינין אותו בכל האותיות שיש בשעטנ"ז ג"ץ, ואני כן מצאתי במזוזה הרב ר' מנחם מיואני אבל ברוב לא מצאתי יד).

(יב) משורר ששיער ומשורר ששורר אינן במיתה אלא באזהרה. פ"ה לא ידענא האי אזהרה מהיכא היא. ורבינו מנחם נ"ע פי' דכתיב לשמור משמרת ועבודה לא יעבוד וכתוב ככה תעשה ללויים במשמרותם (טו).

(יג) השג יד בנודר כיצד עני שהעריך את העשיר נותן ערך עני. מפי הר"ר מנחם מיואני כגון עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואמר זה עלי נותן ערך עני אבל בקרבנות אינו כן הרי שאמר קרבן של מצורע זה עלי ואהא פליג רבי ואומר עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואומר מה שאמר זה עלי נותן ערך עשיר כמו בקרבנות וכן משמע פי' דמתני' (טז).

(יד) ואהבת לרעך כמוך. מהכא דרשינן ברור לו מיתה יפה. הק' ר"י מנלן דעל מיתה קאי אמר ברור לו חיים. וה"ר מנחם מיואני פי', שמחיים אין לך לומר שהרי אמרינן חייך קודמין לחיי רבו א"כ ואהבת לרעך כמוך מדבר במיתתו. ועוד מפ' ה"ר מנחם מיואני דלעיל קאי לא תקום ולא תטור, ואמרינן (נ"ב ב') נקימה זה איני יודע מה היא כשהוא אומר והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית, הרי אומר זה נוקמת נקם ברית, הרי אומר זה נקמת חרב א"כ מצינו נקימה שהיא בחרב על כן דרשו כן (יז).

(טו) ועוד פסק בשאלות דרב אחאי בקטנה שהלך אביה למדינת הים שהיא יכולה להתקדש מדרבנן כדין יתומה דאין לה אב דתקנו רבנן קידושין משום הפקר וזו שהלך אביה למד"ה הרי היא כיתומה משום הפקר. וה"ר מנחם מיואני אינו מודה בדבר. ומעשה אירע באחד שהלך לארץ רחוקה ולו בת קטנה ונתקדשה הבת ואסר ה"ר מנחם מיואני לקיימה ואמר חיישינן שמא יקדשנה אביה לאיש אחר במקום שהוא ונמצא בא זה עליה באיסור אשת איש. ושלח לו רבינו תם לדברין אם מת האב במד"ה היא תאסר לכל אדם לעולם שמא קידשה אביה במדינת הים ואין אנו יודעים למי. והשיב רבינו מנחם דלהא לא חיישינן שמא יקדש אמרי' שמא קידש לא אמרינן דכי האי גוונא אמר פרק כל הגט לשמא מת לא חיישינן לשמא ימות תנאי היא, וקי"ל כרבי יוסי דפליג עליה דר"מ דאמר חיישינן לשמא ימות דר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי (יח).

(יב) שבת עז. (יג) תוס' ב"מ ס. ד"ה רבא. (יד) מחזור ויטרי עמ' תרמט. (טו) תוס' ערכין יא: ד"ה מיתבי. (טז) תוס' ערכין יז. ד"ה השג יד. (יז) מושב זקנים פרשת קדשים עמ' שנ. (יח) תוס' קידושין מה: ד"ה בפירוש.

<http://www.otzar.org> הודפס מאתר אוצר החכמה

(טז) מעשה בא לפני ר"ת בבנו של הר"ר אושעיא הלוי שקידש בת עשיר אחד ואמר בתך מקודשת לי סתמא ולא פירש פלונית בתך, ואמר ר"ת דמקודשת ולא מיבעיא אם שידך באחת מהם בשם ואח"כ קידשה סתם דאדעתא דהכי קידשה, אלא אפי' לא שידך בשם אלא שנתרצו בפה ואמר פלוניתא אתן לך, יש לנו לומר דאדעתא דהכי קידש דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב, ועוד אפי' לא פירש נמי אפי' בפה יש לנו לומר דקידש הגדולה משום דלא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה. והר"ר מנחם מיוני נחלק עליו ואמר דהא הוי נמי כמי שקידש אחת משתי אחיות, ואי כדברי ר"ת דהגדולה מקודשת משום דלא יעשה כן במקומו זה אינו לא לרבא ולא לאביי, דהא אפילו לאביי דאמר הוה קידושין לא אמרין אלא להצריכה גט אם כן זה נמי צריך ליתן גט, ואף ר"ת חזר בו ולא עבד עובדא יט).

(יז) אסור לילך בערכאות של גוים, עד שימאן חבירו מליד עמו לדין בדיני ישראל והוא בנידוי ובשמתא מכל רבני עולם ר"ת ור"ש ור"ץ [=ורבני צרפת] ורבינו מיוני הרשומים באגרת המתפלצת בצ"ח המטה עד שיפייסנו בכל מה שהפסיד על פי ד' טובי העיר כ).

(יח) ומה שגזרנו כ' כתב' וחתמנו יעקב בה"ר מאיר נ"ע, יצחק בן ברוך, מנחם בר' פרץ. ועוד גזרנו על הר"ר קרשביא כ' רבי' לשלם הנדוניה לר' יצחק אביה כאשר יסדרו הר"ר משה משלמור והר"ר אברהם מבורגילי ושלשת הרבנים הכתובים במכתב הראשון אשר שלחתי ועל פיהם יהיה או לכל או למחצה או לשליש או לרביע. ואל יעמד הר"ר קרשביא תנאו כנגד גדולי הארץ כ'.

(יט) משכיל לאיתן. שריתי עזר על גבור הרימותי בחור מעם מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו (תהלים פט כ כא), וכסאו כשמש נגדי, כירח יכון עולם, ועד בשחק נאמן (שם פט לו לח) ואומרים אותו על נוצרי, וכמה תשובות בדבר. אחת שכתוב בפירוש מצאתי דוד עבדי (שם פט כא), ועוד ושמתי לעד זרעו (שם פט ל), וכן אם יעזבו בניו תורתי (שם פט לא) ועוד היה חרפה לשכניו (שם פט מב), הרימות ימין צדיו, השמחת כל אויביו (שם פט מג), השבתה מטהרו וכסאו לארץ מגרתה הקצרת ימי עלומיו העטית עליו בוש סלה (שם מה מו) אם כן חרפתו לעולם. וכך השיב רבינו מנחם מיוני אל האסטיא קלא מירושלים, וכן אמר הר"ר אהרן בן הר"ר יוסף הכהן כ).

(כ) הבה נתחכמה לו. אמרין בהלכה דשלשה היו באותה עצה. והרב ר' מנחם מיוני פי' שלשה היו באותה עצה דלכה איעצך דאמר ליה בלעם לבלק אלהיהם שונא זימא לך עשה שווקים והושיב בהם זונות. והקשה הר' מנחם מיוני דבמסכת זבחים בפרק פרת החטאת אמר התם בשעה שבא הקב"ה ליתן התורה לישראל נתקבצו כל האומות אצל בלעם ואמרו לו מה קול ההמון שמא המבול רוצה להביא וכו', ואפילו אם תאמר שבאותה

(ט) תוס' קידושין נב. ד"ה והילכתא. הג' מיימוני ה' אישות פ"ג אות י. (כ) לעיל פסק עד. כ' בחקנת ר"ת שאם מתה אשה בשנה ראשונה, חוזר הנדניא לאביה. (כא) הוא ר' קרשבין המוזכר בספר הישר לר"ת סימן עז. (כא*) תרכ"ח תשנ"א עמ' צ. (כב) ספר יוסף המקנא סי' קכב.

<http://www.otzar.org> הודפס מאתר אוצר החכמה

שעה היה לכל הפחות בן עשרים ליתן עצה ובסוף מ' שהיו במדבר אחר מתן תורה נהרג, א"כ היה לכל הפחות בן ס' כשמת, והתם אמר דבר תלתי ותלתא היה כ"ב).

כא) לא יחרץ כלב לשונו. והר"ר מנחם מיואני פירש לא יחרץ כלב לשונו כלבים דרכם לצעוק כלילה לא חרצו לשונם ומצרים שדרכם לישון כלילה צעקו צעקה גדולה כדכתיב ותהי צעקה גדולה במצרים כ"ג).

כב) ובשם ר' מנחם מיואני זצ"ל שמעתי שראה בפ"י הקדמונים שכתוב בהם ח' חוטים יש בטלית כנגד ח' ימים משאמרו שירה על הים, פי' דלאחר שאמרו שירה על הים שהו ח' ימים ליקח בזה שבים כ"ד).

כג) כתב רבינו מנחם שלשה המה דברי רב יהודאי גאון נפלאו ממני. א) הצרכת חליצה במקום בת. ב) תקנת נשואין לקטנה בחיי אביה אם הלך למדינת הים, והלא ספק אשת איש שמא קיבל בה אביה קידושין ואין בה משום ינהגו בה מנהג הפקר. ג) ועקירת ברכה אחרונה של כוס ברכת המזון.

1234567

קשה בהאי לאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו אם כדברי המפרשים הוא דהא ר' אליעזר ומחלוקתו לא אמרו כלל ביורשים ותלמודא דדייק מילתיה דר' שמעון הוה ליה לאקשווי אדרב פפא האי אין היורשין משביעין, אין יכול להשביעה מיבעי ליה דלישתמע דאבעל קאי וליפלוג אדר' אליעזר ומחלוקתו. ורישא דר"ש כאבא שאול שכל זמן שתובעת כתובתה תשבע בכל ענינים ואפילו פטרה הבעל ממנו ומיורשין נוכחו שאמר אבא שאול אבל מה נעשה שהרי אמרו חכמים הכא וכו'. ואם אינה תובעת כתובתה אין היורשין יכולין להשביעה ולאפוקי מאותה שכועה הבאה בחיי הבעל לר' אליעזר ורבנן. שאע"פ שהבעל יכול להשביעה בחייו על פלכה ועל עיסתה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, היורשין אינן יכולין להשביעה בלא תביעת כתובתה. והטעם ינעם למוכיחים כ"ה).

רבינו מתתיהו תלמידו של רבינו אביגדור

א) והביא ראיה מספר אחד שהיה בידו ושם הספר מתת וכתב באותו ספר היכא דאיכא סימן מגופו ויש גם סימן בכליו מצטרפין יחד והוי כמו סימן מובהק עכ"ל א).

כב*) תוס' השלם שמות עמ' יד. כג) תוס' השלם פרשת בא עמ' מג. כד) תוס' השלם פרשת בשלח עמ' קפב. כה) ספר הישר חלק התשובות ס"י קא קב קג, עיי"ש מה שהשיב ר"ת ע"ז.

א) שו"ת מהר"י ברונא ס"י נג ד"ה ועוד, שו"ת מהר"י ס"ס עט, שו"ת מהריב"ל ח"א כלל א סימן ז.

http://www.otzar.org הודפס מאתר אוצר החכמה